

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Пелагия Мих. Терзийска – преподавател в
ЮЗУ "Неофит Рилски", Благоевград

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление: 1.2. Педагогика, докторска програма: *Специална педагогика*

Автор: Магдалена Ванева Хаджиева

Тема: Сравнителен модел на обучението в България и Белгия на деца с множество увреждания

Научен ръководител: доц. д.п.н. Жана Атанасова Янкова – ПФ на ПУ „Паисий Хилендарски“

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Настоящото становище е изготвено на основание заповед № Рзз -2129/02.05.2019 г. на ректора на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, както и на решение на научното жури по процедурата за защита на дисертационен труд на тема „Сравнителен модел на обучението в България и Белгия на деца с множество увреждания“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление: 1.2. Педагогика, докторска програма: Специална педагогика.

Автор на дисертационния труд е Магдалена Ванева Хаджиева – докторантка в задочна форма на обучение към катедра „Педагогика и управление на образованието“, с научен ръководител доц. д.п.н. Жана Атанасова Янкова – ПФ, катедра „Педагогика и управление на образованието“ на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Процедурата и представеният комплект от документи е съобразен с Правилника за развитие на академичния състав на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“.

Интересът на докторант Хаджиева към проблемите на специалното образование, включително и към децата с множество увреждания е очевиден. Това се доказва и със записването в докторска програма „Специална педагогика“, и с избора на темата на дисертационния труд.

2. Актуалност на тематиката

Обучението на деца с множество увреждания е тема, която все повече привлича вниманието на специалистите в областта на специалното образование. Редица са предизвикателствата, породени от необходимостта не само да се осигури ефективно обучение, но и да се предостави адекватна комплексна подкрепа за тези деца, която да допринесе за повишаване на качеството на живота им. Научноизследователската информация за практи-

ческата реализация на процеса на обучение при ученици с тежки и дълбоки множествени увреждания в България е ограничена. В този контекст търсенето и прилагането на ефективни модели за подкрепа и обучение, които да предоставят възможности за пълноценното им развитие е от съществено значение.

Дисертационният труд на Магдалена Хаджиева представя обстоятелствен теоретичен анализ на понятията, както и сравнителен преглед на различни аспекти на организацията и осъществяването на обучение на визираната група ученици в образователната система на България и на Белгия - Фламандската образователна система. Това определено би допринесло за повишаване на информираността по темата и би обогатило теоретичната и практическа рамка на образователната практика в България. Актуалността на разработвания в дисертационния труд проблем в научно и научно-приложно отношение е безспорна.

3. Познаване на проблема

Докторант Хаджиева познава проблематиката, като в теоретичните интерпретации изразява и отстоява собствени позиции. Общият брой на представената библиография е 104 източника, от които 14 на кирилица, 108 на латиница, включително и 18 интернет източника.

4. Методика на изследването

Избраната методика на изследване позволява постигане на поставената цел и получаване на адекватен отговор на задачите, решавани в дисертационния труд. Дава възможност за доказване или отхвърляне на хипотезите на изследването.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационният труд е структуриран в увод, четири глави, обобщения, изводи, заключение, списък с използваната литература.

Аргументирано в увода се подчертава актуалността на избраната тема и мотивацията за разработване ѝ.

Първа глава представя теоретичен анализ на съвременни концепции за разбиране на категорията „множество увреждания“, както и преглед на най-популярните дефиниции за децата с тежки и дълбоки множествени увреждания. Разглежда се дефинирането на визираната група деца в България и фламандската част на Белгия, както и съгласуване на ключовите характеристики на целевата група в двете образователни системи. На базата на прегледа на понятийния апарат, за целите на научното изследване, е изведена работна дефиниция на *деца с тежки и дълбоки множествени увреждания*. Обобщени са изведените в научната литература характеристики и специфични потребности на тези деца, с акцент върху особеностите в ключови области на развитие и подкрепа, с пряко отношение към обучението.

Във втора глава се разглеждат последователно образователните системи на България и Белгия. Коректно се проследява в исторически аспект развитието на специалното образование за деца и ученици с множество увреждания в България и във фламандската част на Белгия, като се подчертава динамичността на това развитие. На базата на прегледа на нормативната уредба на двете образователни системи се представят съвременни модели за обучение на ученици с тежки и дълбоки множествени увреждания. Прави се предположение, че в Белгия има по-добре развити политики и практики за специализирана подкрепа на тези ученици в сравнение с България.

Трета глава представя дизайна на изследването и е логично продължение на теоретичния обзор в първа и втора глава. Посочената цел следва общата концептуална схема на дисертационния труд. Произтичащите от нея задачи са 8 на брой и са точно определени. Коректно са формулирани обекта и предмета на изследването, както и 3 хипотези, и една нулева. В таблица са посочени критерии и показатели за отчитане на резултатите от емпиричното изследване в България и фламандската част на Белгия. Подробно е описана организацията и провеждането на изследването.

Прави положително впечатление големият брой участници в изследването - 194. От тях: 97 педагогически специалисти от България и 97 педагогически специалисти от Белгия. В таблици е представено разпределение на участниците по пол, възраст, професионален стаж, степен на образование, професия, месторабота, зависимост от формата на предоставяната подкрепа. Разработен е авторски въпросник за изследване на възгледите на педагогически специалисти в България и фламандската част на Белгия за организацията и процеса на обучение на ученици с тежки и дълбоки множествени увреждания. Педагогическите специалисти, взели участие в анкетното проучване са такива, които провеждат обучение и подкрепа на тази група деца.

В четвърта глава се прави анализ на получените резултати. Анализът на всеки от въпросите включва, както анализ на получените от педагогическите специалисти отговори - поотделно в България и Белгия, така и сравнителен анализ на резултатите от изследването в двете страни. Направена е статистическа обработка на резултатите. Същите са онагледени с диаграми и таблици и са интерпретирани през различни авторски мнения.

Представени са изводи от сравнителното изследване, които са ценни за България, и такива, които са значими за Белгия. Изводите са насочени към преразглеждане на някои организационни и практически аспекти на обучението, с цел премахване на бариерите пред ефективното обучение на учениците с тежки и дълбоки множествени увреждания в двете образователни системи.

Приемам посочените от докторант Хаджиева **приноси**. Те са изведени от достоверно и авторски проведено изследване с оригинални компоненти.

Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Докторант Хаджиева представя пет публикации по проблемите, които се разглеждат в дисертационния труд. Три от тях са публикувани с сборници на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Би било добре да се публикуват резултатите от проведеното изследване, като по този начин се популяризират самите резултати, а също така и посочат необходими за практиката действия, които трябва да се предприемат за повишаване ефективността на обучението на учениците с тежки и дълбоки множествени увреждания в образователните системи на България и Белгия. Личният принос на докторантката в проведеното дисертационно изследване и получените резултати, не могат да се подлагат на съмнение.

6. Автореферат

Авторефератът представя обобщено и коректно дисертационния труд. Открити са обобщените изводи, препоръки и приноси на автора.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Добре е дисертационният труд да се публикува като се включат аспекти на самото изследване и резултатите от него, а също така постави фокус и върху използването на адекватни методи и подходи, подпомагащи процеса на повишаване ефективността на обучението на учениците с тежки и дълбоки множествени увреждания.

7. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

На основата на достойнствата на предложения дисертационен труд, на проявените качества и умения за самостоятелно научно изследване давам своята положителна оценка за проведеното изследване и постигнати резултати. Затова си позволявам да предложа на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор” на Магдалена Ванева Хаджиева в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, докторска програма: Специална педагогика.

22.05.2019 г.

Изготвил становището:

Доц. д-р Пелагия Терзийска